

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 110/2011-39

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 31. mája 2011 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Jána Auxta a Rudolfa Tkáčika o sťažnosti S. H. T., štátneho občana Afganistanu, zastúpeného Mgr. M. Š., pre namietané porušenie jeho základného práva nebyť mučený ani podrobený krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu podľa čl. 16 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva spočívajúceho v zákaze mučenia podľa čl. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9 Sža 11/2010 z 29. septembra 2010 takto

rozhodol:

1. Základné právo S. H. T. nebyť mučený ani podrobený krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu podľa čl. 16 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo spočívajúce v zákaze mučenia podľa čl. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9 Sža 11/2010 z 29. septembra 2010 porušené boli.

2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9 Sža 11/2010 z 29. septembra 2010 zrušuje a vec vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. S. H. T. priznáva náhradu trov právneho zastúpenia v sume 254,88 € (slovom dvestopäťdesiatštyri eur a osemdesiatosem centov), ktoré je povinný vyplatiť Najvyšší súd Slovenskej republiky na účet Mgr. M. Š., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Odôvodnenie:

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 110/2011-19 z 15. marca 2011 prijal na ďalšie konanie sťažnosť S. H. T., štátneho občana Afganistanu (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného Mgr. M. Š., pre namietané porušenie jeho základného práva nebyť mučený ani podrobený krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu podľa čl. 16 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva spočívajúceho v zákaze mučenia podľa čl. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 9 Sža 11/2010 z 29. septembra 2010.

Sťažovateľ v sťažnosti uviedol, že namietaným rozsudkom najvyšší súd potvrdil rozsudok Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) č. k. 1 Sz 2/2010-84 z 22. júna 2010, ktorým bolo potvrdené rozhodnutie Migračného úradu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „migračný úrad“) sp. zn. ČAS: MU-33-32/DS-Ž-2009 z 5. marca 2010. Podľa vyjadrenia sťažovateľa migračný úrad označeným rozhodnutím zamietol jeho žiadosť o udelenie azylu ako neprípustnú, čo v podstate znamenalo jeho transfer do Grécka, ktoré bolo štátom zodpovedným za jeho prevzatie. Sťažovateľ ako štátny občan Afganistanu pritom poukázal na to, že v prípade jeho transferu do Grécka by mu neboli poskytnuté záruky, že v tomto štáte, vzhľadom na nedostatočnú úroveň azylového právneho systému a praxe, bude pripustený do konania o udelenie azylu. Zároveň prejavil obavy, že následným vyhostením do krajiny pôvodu – do Afganistanu existuje reálna obava, že bude vystavený ohrozeniu života z dôvodu vážneho bezprávia voči jeho osobe. Sťažovateľ preto odvolávajúc sa na jednotlivé dokumenty organizácií zaoberajúcich sa ochranou ľudských práv a základných slobôd a poskytovaním ochrany a pomoci utečencom žiadal Slovenskú republiku o aplikáciu čl. 3 ods. 2 Nariadenia Rady (ES) č. 343/2003 z 18. februára 2003 (ďalej len „dublinské nariadenie“), a teda o to, aby Slovenská republika v zmysle tohto článku prevzala zodpovednosť za jeho žiadosť o udelenie azylu. Keďže najvyšší súd sa stotožnil s tým, že v namietanom prípade nebolo nutné aplikovať čl. 3 ods. 2 dublinského nariadenia, čo malo za následok transfer sťažovateľa do Grécka, sťažovateľ vyslovil názor, že tým došlo k porušeniu jeho základného práva podľa čl. 16 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 3 dohovoru.

Na základe uvedených skutočností sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd prijal jeho sťažnosť na ďalšie konanie a aby v náleze vyslovil, že najvyšší súd rozsudkom sp. zn. 9 Sža 11/2010 z 29. septembra 2010 porušil jeho základné právo podľa čl. 16 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 3 dohovoru, napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie a aby

najvyššiemu súdu uložil povinnosť uhradiť mu trovy právneho zastúpenia.

K sťažnosti sťažovateľa sa vyjadril najvyšší súd prostredníctvom predsedníčky správneho kolégia, a to listom č. k. KP 4/2011-39 zo 14. apríla 2011, v ktorom sa okrem iného uvádza:

«Ohľadne námietok navrhovateľa o nehumánosti transferu navrhovateľa do Grécka a jeho nepripustenia k azylovému konaniu nemá k vysloveným záverom krajského súdu odvolací súd žiadne pripomienky a v podrobnostiach na ne odkazuje.

Odvolací súd k námietke navrhovateľa, že bolo v jeho prípade potrebné rozhodnúť podľa čl. 3 ods. 2 dublinského nariadenia (tzv. doložky suverenity), považuje za dôležité uviesť, že nariadenie ani žiadny zákon výslovne neukladá povinnosť správneho orgánu prevziať zodpovednosť za posúdenie žiadosti o udelenie azylu podľa čl. 3 ods. 2 dublinského nariadenia. Nejde teda o nárok, o ktorom musí rozhodnúť správny orgán ex lége, ale o výsledok správneho uváženia správneho orgánu... Súd neposudzuje účelnosť a vhodnosť správneho rozhodnutia... V takých prípadoch je súd oprávnený preskúmať len to, či došlo k výberu z dovolených možností, ale výber sám zásadne prieskumu nepodlieha a preskúmanie sa vykoná iba podľa kritérií, ktoré pre správne uváženie uvádza zákon.

Ak teda právna zástupkyňa navrhovateľa poukazovala na prax niektorých členských štátov Európskej únie, ktorých orgány rozhodli v niektorých prípadoch o nenavrátaní žiadateľov podľa dublinského nariadenia do Gréckej republiky, ide o správne uváženie, ktoré je plne v právomoci daného členského štátu a výber z možností „prevziať“ či „neprevziať“ zodpovednosť za posúdenie nepodlieha súdnemu preskúmaniu...

Najvyšší súd Slovenskej republiky sa stotožňuje so skutkovými aj právnymi závermi krajského súdu, ktoré vo svojom rozhodnutí odôvodnil, z čoho vyvodil svoj záver zhodný so záverom odporcu o tom, že na posúdenie navrhovateľovej žiadosti o udelenie azylu je podľa kritérií uvedených v dublinskom nariadení príslušným členským štátom Grécka republika, na základe čoho bola navrhovateľova žiadosť zamietnutá ako neprípustná podľa § 11 ods. 1 písm. c) zákona o azyle.

Vychádzajúc z uvedeného považuje Najvyšší súd Slovenskej republiky sťažnosť sťažovateľa ako nedôvodnú.»

V označenom liste doručenom ústavnému súdu 20. apríla 2011 najvyšší súd oznámil, že v danej veci netrvá na ústnom pojednávaní.

Právny zástupca sťažovateľa listom zo 6. mája 2011 taktiež vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania v namietanej veci.

Keďže účastníci konania súhlasili s upustením od ústneho pojednávania vo veci samej v zmysle ustanovenia § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a ústavný súd dospel k záveru, že od tohto pojednávania

nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, rozhodol na neverejnom zasadnutí.

II.

Ústavný súd v rámci konania vo veci samej vychádzal z obsahu sťažnosti, jej príloh, vyjadrení účastníkov konania, obsahu spisu krajského súdu sp. zn. 1 Saz 2/2010 a z napadnutého rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 9 Sža 11/2010 z 29. septembra 2010.

Ústavný súd zistil, že migračný úrad rozhodnutím sp. zn. ČAS: MU-33-32/DS-Ž-2009 z 5. marca 2010 podľa § 11 ods. 1 písm. c) zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o azyle“) zamietol žiadosť sťažovateľa o udelenie azylu ako neprípustnú. V odôvodnení rozhodnutia migračný úrad konštatoval, že po nelegálnom príchode na územie Slovenskej republiky sťažovateľ 17. septembra 2009 požiadal o udelenie azylu z dôvodu obavy o svoj život, pretože ako uviedol, v krajine pôvodu – v Afganistane bol prenasledovaný neznámymi ľuďmi. Bolo zistené, že sťažovateľ prichádzajúci z tretej krajiny protiprávne prekročil hranicu členského štátu – Grécka – uplatňujúceho dublinské nariadenie. Následne migračný úrad kontaktoval príslušné grécke orgány so žiadosťou o prevzatie sťažovateľa v zmysle čl. 10 ods. 1 dublinského nariadenia. Keďže grécka strana na žiadosť Slovenskej republiky neodpovedala v lehote 2 mesiacov, v súlade s čl. 18 ods. 7 dublinského nariadenia sa stala krajinou zodpovednou za prevzatie sťažovateľa, pričom 26. februára 2010 súhlasila s jeho odovzdaním na svoje územie. Na základe toho potom migračný úrad v súlade s čl. 19 ods. 1 dublinského nariadenia odmietol žiadosť sťažovateľa o udelenie azylu ako neprípustnú.

Proti rozhodnutiu migračného úradu podal sťažovateľ opravný prostriedok, v ktorom vyslovil názor, že migračný úrad *«sa nesprávne vysporiadal s námietkami, na ktoré v konaní o prevzatie zodpovednosti poukázal. Predložil stanovisko UNHCR k transferu žiadateľov o azyl z členských štátov Európskej únie do Grécka týkajúci sa súčasného stavu azylového konania v Grécku, v ktorom ... zdôrazňuje odporúčanie pre ostatné štáty, aby žiadateľov o azyl neposielali na základe Dublinského nariadenia a ani z iných dôvodov, späť do Grécka... Spomínané sú problémy prístupu k efektívnej ochrane a jej využívaniu v súlade s medzinárodnými a európskymi štandardmi, ako aj riziko vyhostenia bez rozlišovania „dublinských prípadov“ a ostatných žiadateľov o azyl, obmedzený prístup k informáciám o postupoch a priebehu azylového konania, ale aj problém zabezpečenia ubytovania žiadateľom o azyl.»* Okrem toho sťažovateľ dodal, že už v priebehu konania požiadal Slovenskú republiku o aplikáciu čl. 3 ods. 2 dublinského nariadenia, podľa ktorého by Slovenská republika sama mohla posúdiť jeho žiadosť o udelenie azylu. V opravnom prostriedku sťažovateľ argumentoval nielen stanoviskom Úradu vysokého komisára OSN pre utečencov (ďalej len „UNHCR“), ale poukázal aj na

Intervenciu komisára pre ľudské práva Rady Európy T. H. pred Európskym súdom pre ľudské práva uverejnenú 16. marca 2010 (ďalej len „intervencia komisára pre ľudské práva“), podľa ktorej azylový zákon a prax v Grécku nie sú v súlade s medzinárodnými a európskymi ľudsko-právnymi štandardmi. Okrem toho sťažovateľ argumentoval aj správou Nórskeho helsinského výboru (ďalej len „NHV“) z októbra 2009, ktorá poukazovala na nedostatky v gréckom azylovom systéme, na nedostatočný prístup k azylovému konaniu a nelegálne deportácie. Sťažovateľ vyslovil názor, že v prípade jeho transferu do Grécka nemá záruku, že v tejto krajine bude pripustený do konania o udelenie azylu, pričom zároveň dodal, že v prípade jeho vyhostenia do krajiny pôvodu – Afganistanu, by bol vystavený ohrozeniu svojho života, o čom predložil aj dôkazy. Na doplnenie skutočností sťažovateľ uviedol, že má dlhodobý intímny vzťah s občianskou Slovenskej republiky.

O opravnom prostriedku rozhodol krajský súd rozsudkom sp. zn. 1 Saz 2/2010 z 22. júna 2010 tak, že napadnuté rozhodnutie migračného úradu potvrdil. Krajský súd v relevantnej časti odôvodnenia rozsudku konštatoval, že aj keď v zmysle dublinského nariadenia mohla Slovenská republika prevziať zodpovednosť za posúdenie žiadosti sťažovateľa o azyl, ale tak neučinila, nedopustila sa žiadnych porušení právnych noriem, keďže nešlo o povinnosť, ale len o možnosť – správnu úvahu – „*aké konkrétne dôvody bude považovať za relevantné pre prebratie zodpovednosti*“. Navyše, krajský súd vyslovil názor, že Grécko je členským štátom Európskej únie a považuje sa za bezpečnú krajinu, pričom pri akceptácii prevzatia zodpovednosti za sťažovateľa príslušný grécky orgán garantoval prístup sťažovateľa k azylovej procedúre.

Proti rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ odvolanie, v ktorom dôvodil, že krajský súd na základe vykonaných dôkazov dospel k nesprávnym skutkovým zisteniam a že jeho rozhodnutie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci. Sťažovateľ vyslovil názor, že aj napriek tomu, že boli splnené podmienky na postup podľa § 11 ods. 1 písm. c) zákona o azyle, bolo potrebné v jeho prípade aplikovať čl. 3 ods. 2 dublinského nariadenia. Sťažovateľ tvrdil, že si uvedomuje, že zodpovednosť za posúdenie jeho žiadosti o azyl nemožno Slovenskej republike vnucovať, ale že táto povinnosť jej vzniká v prípade, ak by neprevzatím došlo k porušeniu medzinárodných záväzkov, ktorými je Slovenská republika viazaná. V tejto súvislosti sťažovateľ poukázal na to, že v prípade jeho transferu do Grécka a následného vyhostenia do Afganistanu by bol vystavený nehumánym podmienkam a ohrozeniu života, čo by znamenalo porušenie čl. 3 dohovoru. Sťažovateľ zároveň tvrdil, že migračný úrad sa nedostatočne vysporiadal s námietkami týkajúcimi sa jeho transferu do Grécka, a preto nesúhlasil s názorom krajského súdu o tom, že rozhodnutie migračného úradu je vecne správne. Na základe toho sťažovateľ žiadal, aby najvyšší súd zmenil rozsudok krajského súdu tak, že zrušuje rozhodnutie migračného úradu a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O odvolaní proti rozsudku krajského súdu rozhodol najvyšší súd rozsudkom sp. zn. 9 Sža 11/2010 z 29. septembra 2010 tak, že napadnuté rozhodnutie potvrdil.

Najvyšší súd v relevantnej časti odôvodnenia svojho rozhodnutia konštatoval: «*Odvolačný súd k námietke navrhovateľa, že bolo v jeho prípade potrebné rozhodnúť podľa čl. 3 ods. 2 dublinského nariadenia (tzv. doložky suverenity), považuje za dôležité uviesť, že nariadenie ani žiadny zákon výslovne neukladá povinnosť správneho orgánu prevziať zodpovednosť za posúdenie žiadosti o udelenie azylu podľa čl. 3 ods. 2 dublinského nariadenia. Nejde teda o nárok, o ktorom musí rozhodnúť správny orgán ex lége, ale o výsledok správneho uváženia správneho orgánu. Správne uváženie (diskrečná právomoc správneho súdnictva) je svojou podstatou možnosťou správneho orgánu vybrať pri rozhodovaní jedno z viacerých dovolených riešení. Podľa § 245 ods. 2 O. s. p. pri rozhodnutí, ktoré správny orgán vydal na základe zákonom povolenej voľnej úvahy (správne uváženie), preskúmava súd iba, či také rozhodnutie nevybočilo z medzí a hľadísk ustanovených zákonom. Súd neposudzuje účelnosť a vhodnosť správneho rozhodnutia. Súadne preskúmanie rozhodnutia správneho orgánu nie je teda v týchto prípadoch vylúčené, ale je podstatne obmedzené pretože sa môže týkať iba toho, či rozhodnutie správneho orgánu nevybočilo z medzí a hľadísk stanovených zákonom. V takých prípadoch je súd oprávnený preskúmať len to, či došlo k výberu z dovolených možností, ale výber sám zásadne prieskumu nepodlieha a preskúmanie sa vykoná iba podľa kritérií, ktoré pre správne uváženie uvádza zákon...*

S vyššie uvedenou námietkou neprevzatia zodpovednosti súvisela aj navrhovateľova námietka, že dlhodobo udržiava partnerský vzťah s občiankou Slovenskej republiky a že sa s touto námietkou nevysporiadal odporca ani krajský súd. Tunajší súd odkazuje na prípis odporcu právnej zástupkyne navrhovateľa zo dňa 05. 03. 2010, v ktorom odporca uvádza, že partnerský vzťah navrhovateľa so slovenskou štátnou občiankou nepovažuje za relevantný a opodstatnený dôvod na podanie žiadosti o udelenie azylu na území Slovenskej republiky a zároveň ani za dostatočný dôvod na využitie práva suverenity Slovenskej republiky v tomto prípade dobrovoľne posúdiť navrhovateľovu žiadosť.

Ako dôvodná sa javí tunajšiemu súdu námietka navrhovateľa, že odporca ani krajský súd sa nevysporiadali so všetkými námietkami navrhovateľa, ktoré uviedol v priebehu konania, konkrétne, že odporca sa vyjadril k navrhovateľovým námietkam iba v odpovedi k vyjadreniu sa navrhovateľa k transferu do Grécka zo dňa 05. 03. 2010, ale nebolo súčasťou rozhodnutia odporcu a teda nie je možné preskúmať akým spôsobom sa odporca s navrhovateľovými námietkami vysporiadal.

Podľa § 47 ods. 3 Správneho poriadku správny orgán v odôvodnení rozhodnutia uvedie, ktoré skutočnosti boli podkladom na rozhodnutie, akými úvahami bol vedený pri hodnotení dôkazov, ako použil správnu úvahu pri použití právnych predpisov, na základe ktorých rozhodoval, a ako sa vyrovnal s návrhmi a námietkami účastníkov konania a s ich vyjadreniami k podkladom rozhodnutia. Tunajší súd uznáva, že z pohľadu § 47 ods. 3 správneho poriadku sa môže zdať, že odôvodnenie, ktoré obsahuje rozhodnutie odporcu č. ČAS: MU-33-32/DS-Ž-2009 zo dňa 05. 03. 2010 je nepostačujúce, avšak je potrebné uviesť, že odporca sa s námietkami navrhovateľa vysporiadal v prípise zo dňa 05. 03. 2010 (teda v rovnaký

deň, ako vydal rozhodnutie o zamietnutí navrhovateľovej žiadosti ako neprípustnej), v ktorom vyčerpávajúcim spôsobom, reaguje na námietky, ktoré uviedla navrhovateľova právna zástupkyňa v prípise zo dňa 30. 11. 2009. Z tohto dôvodu považuje tunajší súd odporcovo rozhodnutie za dostatočne jasné, zrozumiteľné a odôvodnené. Navyše, odôvodnenie rozhodnutia nie je právne záväzné, t. j. nie je tou časťou súdneho rozhodnutia, ktorá by nadobúdala záväzné účinky na právne vzťahy účastníkov konania.»

III.

Podľa čl. 16 ods. 2 ústavy nikoho nemožno mučiť ani podrobiť krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.

Podľa čl. 3 dohovoru nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.

Podľa § 3 ods. 1 zákona o azyle konanie o udelenie azylu sa začína vyhlásením cudzinca na príslušnom policajnom útvare o tom, že žiada o udelenie azylu alebo o poskytnutie doplnkovej ochrany na území Slovenskej republiky, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 11 ods. 1 písm. c) zákona o azyle ministerstvo zamietne žiadosť o udelenie azylu ako neprípustnú, ak je na konanie o udelenie azylu príslušný iný štát.

Podľa § 11 ods. 3 zákona o azyle ministerstvo vo výroku rozhodnutia podľa odseku 1 písm. c) uvedie aj štát, ktorý je príslušný na konanie o udelenie azylu.

Podľa čl. 3 ods. 1 dublinského nariadenia členské štáty posúdia žiadosť každého príslušníka tretej krajiny, ktorý podá žiadosť na hranici alebo na ich území ktorémukoľvek z nich. Žiadosť posúdi jeden členský štát, a to ten, ktorý je podľa kritérií stanovených v kapitole II označený ako zodpovedný.

Podľa čl. 3 ods. 2 dublinského nariadenia bez ohľadu na ods. 1 môže každý členský štát posúdiť žiadosť o azyl, ktorú mu podal štátny príslušník tretej krajiny, dokonca aj keď mu podľa kritérií stanovených v tomto nariadení neprislúcha zodpovednosť za takéto posúdenie. V takomto prípade sa tento členský štát stane zodpovedným členským štátom v zmysle tohto nariadenia a prevezme záväzky súvisiace s takouto zodpovednosťou. Keď to je potrebné, informuje predtým zodpovedný členský štát, členský štát, ktorý vedie konanie na určenie zodpovedného členského štátu alebo členský štát, ktorý bol dožiadaný, aby prevzal žiadateľa, alebo ho vrátil.

Podľa čl. 10 ods. 1 dublinského nariadenia keď sa zistí na základe dôkazu alebo indicie,... že žiadateľ o azyl protiprávne prekročil hranicu do členského štátu po

súši, mori alebo letecky po príchode z tretej krajiny, za posúdenie žiadosti o azyl je zodpovedný členský štát, do ktorého takto vstúpil. Táto povinnosť končí po 12 mesiacoch odo dňa, kedy sa uskutočnilo takéto protiprávne prekročenie hranice.

Podľa čl. 17 ods. 1 dublinského nariadenia ak členský štát, ktorému bola podaná žiadosť o azyl, považuje iný členský štát za zodpovedný za posúdenie tejto žiadosti, môže čo najrýchlejšie a v každom prípade do troch mesiacov od dátumu podania žiadosti vyzvať tento iný členský štát, aby prevzal žiadateľa.

Podľa čl. 18 ods. 1 dublinského nariadenia dožiadaný členský štát vykoná potrebné kontroly a vynesie rozhodnutie o dožiadaní o prevzatie žiadateľa do dvoch mesiacov od dátumu obdržania dožiadania.

Podľa čl. 18 ods. 7 dublinského nariadenia nekonanie v dvojmesačnej lehote uvedenej v ods. 1... sa rovná akceptovaniu dožiadania a ukladá povinnosť prevziať danú osobu, ako aj zabezpečiť náležité dojednania pre jej príchod.

Podľa čl. 19 ods. 1 dublinského nariadenia keď dožiadaný členský štát akceptuje, že má prevziať žiadateľa, členský štát, v ktorom bola podaná žiadosť o azyl, oznámi žiadateľovi rozhodnutie o tom, že neposúdi žiadosť a o povinnosti odovzdať žiadateľa do zodpovedného štátu.

IV.

Do sféry konštantnej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 78/05, III. ÚS 386/09) patrí tiež právny názor, podľa ktorého všeobecný súd zásadne nemôže byť sekundárnym porušovateľom základných práv a práv hmotného charakteru, ak toto porušenie nevyplýva z toho, že všeobecný súd súčasne porušil ústavnoprocené princípy vyplývajúce z čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Základné právo podľa čl. 16 ods. 2 ústavy a tiež právo podľa čl. 3 dohovoru sú nesporne práva hmotného charakteru, pričom sťažovateľ nenamieta ich porušenie rozhodnutím najvyššieho súdu v spojení s porušením niektorého z jeho procesných práv garantovaných mu ústavou. Na druhej strane ústavný súd v rámci svojej rozhodovacej činnosti (napr. II. ÚS 111/08, IV. ÚS 331/08) uviedol, že tak základné právo podľa čl. 16 ods. 2 ústavy, ako aj právo podľa čl. 3 dohovoru majú vo svojom obsahu zahrnuté aj procesné komponenty. Ústavný súd pripomína, že procesné zložky oboch označených práv vystupujú do popredia zvlášť v tých druhoch konania (napr. extradičné konanie, azylové konanie), keď sa osoba dostáva pod jurisdikciu iného štátu, čo môže mať v spojení s rozhodnutím orgánu verejnej moci Slovenskej republiky v konkrétnych okolnostiach daného prípadu negatívny

vplyv na osobnú sféru sťažovateľa.

Problematikou presunov žiadateľov o azyl do Grécka na základe dublinského nariadenia sa zaoberal Európsky súd pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), keď na jeho výzvu mu bola v zmysle čl. 36 ods. 2 dohovoru predložená intervencia komisára pre ľudské práva (uverejnená 16. marca 2010). Tá bola založená na jeho návštevách v Grécku, ktoré absolvoval v decembri 2008 a vo februári 2010. Počas oboch návštev bol komisár pre ľudské práva informovaný o prekážkach v prístupe žiadateľov o azyl k bezplatnej právnej pomoci, o nefungujúcom systéme právnej pomoci, o chronických nedostatkoch v tlmočení pre žiadateľov o azyl, o prípadoch, keď grécka polícia neprijala žiadosti o azyl, ako aj o prípadoch, keď nebol rešpektovaný princíp „non – refoulment“ – išlo prevažne o vracanie osôb z Grécka do Turecka. K takýmto okolnostiam dochádzalo v prípadoch, ak ešte osoba ani nepožiadala kompetentné grécke orgány o azyl, ale tiež v prípadoch osôb vlastníacich tzv. ružové preukazy preukazujúce legálny pobyt pre držiteľa. Okrem toho komisár zvlášť poukázal na extrémne zložité a nevyhovujúce životné podmienky, v ktorých sa žiadatelia o azyl v Grécku ocitli. Na základe týchto poznatkov vyslovil záver, že azylový právny systém a prax v Grécku nezodpovedajú medzinárodným a ľudskoprávnym štandardom.

V októbri 2009 vydal NHV správu, podľa ktorej by žiadatelia o azyl nemali byť na základe dublinského nariadenia vracaní do Grécka. Tento názor zdieľajú aj medzinárodné ľudskoprávne organizácie a organizácie na ochranu utečencov vrátane UNHCR, organizácie Human Rights Watch a Amnesty International.

Zo stanoviska NHV (z októbra 2009) vyplýva: *„Sme toho názoru, že situácia v Grécku sa zhoršila do takej miery, že európske štáty nemôžu dodržať svoje povinnosti v zmysle utečeneckého práva a ochrany ľudských práv, keď zároveň vracajú žiadateľov o azyl do Grécka. Ďalej by malo dôjsť k prerušeniu transferov do Grécka, pokiaľ nebude možné jasne preukázať, že osoby vracané na základe dublinského nariadenia budú v Grécku užívať účinnú ochranu pred nútenými návratmi a budú mať prístup k bezpečnému a adekvátnemu azylovému konaniu.“*

O opodstatnenosti týchto tvrdení sa presvedčil ESLP v prípade M. S. S. proti Belgicku a Grécku (sťažnosť č. 30696/09, rozhodnutie z 21. januára 2011), v ktorom vyslovil porušenie práv podľa čl. 3 a čl. 13 dohovoru. Z hľadiska skutkových okolností išlo o transfer žiadateľa o azyl z Belgicka do Grécka na základe dublinského nariadenia. Európsky súd pre ľudské práva v tomto rozhodnutí okrem iného vyslovil, že spôsob zaobchádzania s potenciálnym žiadateľom o azyl (štátny občan Afganistanu) v Grécku a podmienky, akým tam bol vystavený po jeho transfere z Belgicka, boli nevyhovujúce. Aj napriek vedomosti gréckych orgánov o existencii žiadateľa na jeho území, ako aj napriek povinnosti vyplývajúcej im z právneho poriadku, žil žiadateľ o azyl dlhšiu dobu v extrémnej chudobe, neschopný uspokojiť svoje najzákladnejšie potreby. Z tohto dôvodu ESLP dospel k záveru, že zo strany Grécka tým došlo k porušeniu práva tohto

žiadateľa podľa čl. 3 dohovoru.

Európsky súd pre ľudské práva v citovanom rozhodnutí zároveň vyslovil porušenie práva podľa čl. 3 dohovoru aj vo vzťahu k Belgicku, pričom v tejto súvislosti poukázal na to, že nedostatky gréckeho azylového konania museli byť belgickým úradom v čase transferu sťažovateľa známe. Aj napriek tomu, že belgické úrady boli informované aj zo strany UNHCR o nepriaznivej situácii v Grécku, neurobili výnimku vyplývajúcu z dublinského nariadenia (čl. 3 ods. 2), ale umožnili transfer sťažovateľa do Grécka. Európsky súd pre ľudské práva vytkol Belgicku, že jeho orgány namiesto toho, aby si overili, ako grécke orgány aplikujú právo v otázkach azylového konania, sa len spoľahli na to, že so sťažovateľom sa bude zaobchádzať v súlade s medzinárodnými štandardmi týkajúcimi sa ochrany ľudských práv. Európsky súd pre ľudské práva vyslovil záver, že presunom sťažovateľa do Grécka ho belgické úrady vedome vystavili väzbe a životným podmienkam, ktoré predstavovali ponižujúce zaobchádzanie v rozpore s čl. 3 dohovoru.

Z už citovaného čl. 16 ods. 2 ústavy a čl. 3 dohovoru vyplýva, že ich dikcia je v podstate identická, a aj preto ústavný súd zastáva názor, že z hľadiska požiadaviek, ktoré kladú na rozsah ochrany, nie sú medzi nimi žiadne rozdiely. Navyše, ústavný súd vo svojej judikatúre dotýkajúcej sa ochrany základných práv a slobôd upravených v ústave v súlade so záväzkom Slovenskej republiky vyplývajúcim okrem iného aj (a hlavne) z čl. 1 ods. 2 ústavy štandardne zohľadňuje a uplatňuje judikatúru ESĽP k porovnateľným ľudským právam a základným slobodám garantovaným dohovorom. Vzhľadom na obsahovú zhodu čl. 16 ods. 2 ústavy a čl. 3 dohovoru preto možno uzavrieť, že judikatúra ESĽP k čl. 3 dohovoru je v plnom rozsahu relevantná a uplatniteľná aj na ochranu základného práva podľa čl. 16 ods. 2 ústavy.

Vychádzajúc z obsahu namietaného rozsudku najvyššieho súdu, stanovísk a vyjadrení oficiálnych orgánov zameraných na ochranu ľudských práv vrátane práv utečencov, ale predovšetkým z judikatúry ESĽP dospel ústavný súd k záveru, že najvyšší súd pred svojím rozhodnutím vo veci sťažovateľa podcenil význam jeho základného práva podľa čl. 16 ods. 2 ústavy a jeho práva podľa čl. 3 dohovoru a formálne sa odvolávajúc na právnu úpravu a význam úvahy správneho orgánu dôsledne neposúdil okolností daného prípadu, čo malo za následok vznik takých nedostatkov v jeho rozhodnutí, ktorým treba priznať ústavnú relevanciu.

Najvyšší súd sa pri preskúmaní rozhodnutia krajského súdu, ktorým bolo potvrdené rozhodnutie migračného úradu o zamietnutí žiadosti sťažovateľa o udelenie azylu, a to vo vzťahu k možnosti uplatnenia čl. 3 ods. 2 dublinského nariadenia (tzv. doložky suverenity), odvolával na ustanovenie § 245 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorého pri rozhodnutí, ktoré správny orgán vydal na základe zákonom povolenej voľnej úvahy (správne uváženie), preskúmava súd iba to, či také rozhodnutie nevybočilo z medzí a hľadísk ustanovených zákonom. Súd neposudzuje účelnosť a vhodnosť správneho rozhodnutia.

Najvyšší súd teda apeloval na to, že jeho povinnosťou v danom prípade nebolo posúdiť, či sa správny orgán (migračný úrad) správne rozhodol, keď nepristúpil k aplikácii čl. 3 ods. 2 dublinského nariadenia, ale že jeho povinnosťou bolo preskúmať, či správny orgán rozhodol v zákonných limitoch.

Ústavný súd sa stotožňuje s názorom najvyššieho súdu, že žiadny právny predpis neustanovuje povinnosť pre Slovenskú republiku ako členský štát Európskej únie prevziať zodpovednosť za posúdenie žiadosti štátneho príslušníka tretej krajiny o udelenie azylu v zmysle čl. 3 ods. 2 dublinského nariadenia. Stotožňuje sa aj s tým názorom najvyššieho súdu, že citovaný čl. 3 ods. 2 dublinského nariadenia ponecháva na úvahe toho – ktorého členského štátu, či prevezme, alebo neprevezme zodpovednosť za posúdenie žiadosti konkrétnej osoby o azyl.

Ústavný súd však nezdiala daný názor najvyššieho súdu bez výhrad, pretože je presvedčený, že aj keď taká povinnosť nie je v právnych normách explicitne stanovená, vzhľadom na to, že v danom prípade sa sťažovateľ domáhal ochrany svojho práva zakotveného v čl. 3 dohovoru (aj základného práva podľa čl. 16 ods. 2 ústavy), ktoré sa v porovnaní s ostatnými ľudskými právami a základnými slobodami vymedzenými v dohovore vyznačuje absolútnosťou a kolektívnou garanciou, bolo v rámci tohto konania potrebné uplatňovať štandardy ochrany vyplývajúce z čl. 3 dohovoru (ako aj z čl. 16 ods. 2 ústavy), ktorý v zmysle čl. 154c ods. 1 ústavy zabezpečujú väčší rozsah ústavných práv a slobôd, a preto má prednosť pred zákonom.

Absolútnosť práva podľa čl. 3 dohovoru znamená, že je aplikovateľné na všetkých ľuďoch, na každom mieste, v každom čase a nie je ničím limitované, t. j. s výkonom tohto práva nie sú spojené žiadne výnimky, čo potvrdzuje aj dikcia čl. 15 ods. 2 dohovoru, podľa ktorého nemožno odstúpiť od článku 2, okrem úmrtí vyplývajúcich z dovolených vojnových činov, a článkov 3, 4 (odsek 1) a 7 (napr. IV. ÚS 331/08).

Možné porušenie absolútneho zákazu zlého zaobchádzania v zmysle čl. 3 dohovoru a čl. 16 ods. 2 ústavy vyvoláva procesnú povinnosť štátu zabezpečiť účinné úradné vyšetrenie tvrdeného zlého zaobchádzania, pričom pojem „účinné“ zahŕňa predovšetkým atribúty dôkladnosti, rýchlosti, nezávislosti a nestrannosti (obdobne napr. III. ÚS 70/01, III. ÚS 86/05, III. ÚS 194/06).

Vychádzajúc z citovanej judikatúry ústavného súdu, ale predovšetkým pridržiavajúc sa záverov ESĽP obsiahnutých v rozhodnutí M. S. S. proti Belgicku a Grécku z 21. januára 2011 je ústavný súd toho názoru, že najvyšší súd by mal zväžiť aj judikatúru ESĽP, ako aj absolútnosť práva podľa čl. 3 dohovoru (aj základného práva podľa čl. 16 ods. 2 ústavy) a v nadväznosti na to znovu preskúmať okolnosti daného prípadu. Od najvyššieho súdu sa očakávalo, že ochrana sťažovateľa a jeho práv nebude len formálnou aplikáciou zákona, ktorý v

okolnostiach daného prípadu ponecháva na zvážení správneho orgánu, akú z ponúknutých možností v rámci správnej úvahy využije, a ktorý najvyššiemu súdu neprikazuje preskúmať vhodnosť a účelnosť správneho rozhodnutia, ale obmedzuje ho len na posúdenie zákonných limitov. Teda dôsledne zváži aj okolnosti daného prípadu.

V namietanom prípade správny orgán (migračný úrad), krajský súd, ale v prvom rade najvyšší súd, ktorý ako posledný v rade mohol vylúčiť negatívny vplyv rozhodnutí slovenských orgánov verejnej moci na osobnú sféru sťažovateľa, nepovažoval za nevyhnutné aplikovať čl. 3 ods. 2 dublinského nariadenia. Najvyšší súd sa upál na dikciu zákona, ktorá správnemu orgánu neukladá povinnosť aplikovať citovaný článok, na akceptáciu a záruky gréckej strany a aj napriek informáciám z oficiálnych zdrojov o nepriaznivom stave gréckeho azylového právneho systému a praxe, neprijateľných a nehumánných podmienkach vytvorených pre žiadateľov o azyl, ako aj o zlyhaní kompetentných gréckych orgánov v niektorých prípadoch, pripustil transfer sťažovateľa zo Slovenskej republiky do Grécka, čím sa dopustil porušenia jeho práv.

Uvedené skutočnosti boli podkladom na záver ústavného súdu o tom, že najvyšší súd rozsudkom sp. zn. 9 Sža 11/2010 z 29. septembra 2010 porušil základné právo sťažovateľa nebyť mučený ani podrobený krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu podľa č. 16 ods. 2 ústavy a jeho právo spočívajúce v zákaze mučenia podľa čl. 3 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s ustanovením § 56 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

Vzhľadom na to, že ústavný súd vyslovil porušenie označených práv rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 9 Sža 11/2010 z 29. septembra 2010, tento rozsudok zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

Najvyšší súd bude v danom prípade v súlade s ustanovením § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde viazaný právnym názorom ústavného súdu.

Sťažovateľ žiadal priznať aj náhradu trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom, ktorej výšku vyčíslil jeho právny zástupca v podaní zo 6. mája 2011 sumou 261,82 € za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti) + 2-krát režijný paušál.

Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách konania vychádzal z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby

úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd vyčíslil trovy konania sťažovateľa v sume 254,88 € za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2010, pričom v tejto súvislosti vychádzal zo základu priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2009, ktorá bola 721,40 €. Na základe toho priznal sťažovateľovi podľa § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 14 ods. 1 písm. a) a b), § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov náhradu trov právneho zastúpenia za dva úkony právnej služby – prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti, t. j. 2-krát po 120,23 € a 2-krát po 7,21 € za režijný paušál.

Na základe uvedeného a v súlade s ustanovením § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd uložil najvyššiemu súdu zaplatiť trovy konania sťažovateľa na účet jeho právneho zástupcu v sume 254,88 € (bod 3 výroku nálezu).

Vzhľadom na uvedené skutočnosti rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu.

S prihliadnutím na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

Poučenie: Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 31. mája 2011